

530
T.

BX1749

D. THOMAS AQUINAS
DOCTORIS ANGELICI
ORDINIS PRÆDICATORUM
OPERA
JUXTA EDITIONEM VENETAM MDCCLV.
AD PRIMA EXEMPLA COMPARATA.
Hinc prima Mactensis a qua pluribus mendis repleta.
ACCEDUNT
F. JOANN. FRANC. BERNARDI MARIE DE RUBEIS
IN SINGULIS OPERA ADMONITIONES PRÆVIÆ.
TOMUS TERTIUS
complexus Summæ Theologicæ Secundam Secundam.

FONDO ENTERIO
VALVERDE Y TELLEZ

4453

ADMONTIO PRÆVIA

IV

FR. JOANN. FRANC. BERNARDI MARIE
DE RUBEIS,
ORDINIS PRÆDICATORUM,
ADMONTIO PRÆVIA.

De Secunda Summæ Theologicæ Parte, quam minime Sanctus Thomas ex alio Scriptore, sed alter ex Aquinate defloravit: deque Speculi Moralis, nomine Vincentii Bellovacensis insigniti, vero Auctore, ejusque ætate.

CAPUT PRIMUM.

Franciscus Garcias, primus adseruiss, videtur, Sanctum Thomam suam Summæ Theologicæ secundam partem deflorasse ex Speculo Morali. Validissima repugnant generalia argumenta. De emortuali Vincentii Bellovacensis anno. Num ejusdem Bellovacensis dici debeat sætus Speculum Morale, dubium ingerunt gravissimi Scriptores.

I. Summam Theologicam, germanum esse foetum Sancti Thomæ Aquinatis, minimeque ab alio aut aliquibus confodalis post sacram ejusdem Apotheosim, sive post annum æræ vulgaris 1323. collectam consecratamque fuisse, perspicuis & invictis argumentis contra Joannem Launonem confecimus. Invidiosa quæstio sequitur, cujus movenda excitandaque occasione præbet *Speculum Morale*, sub nomine Vincentii Bellovacensis Ordinis Prædicatorum insignis alumni vulgatum: in quo partes illæ duæ *Summæ Theologicæ*, quas *Primam Secundæ*, & *Secundam Secundæ* appellare solemus, fere integræ, iisdemque verbis leguntur. Hinc orta controversia, ingentibus moliminibus hæctenus agitata, quisnam ab altero accepit: an ex Vincentio transcripserit Thomas, an ille ex isto?

Franciscus Garcias Hispanus, Cœnobii nostri Valentini in Provincia Aragoniæ alumnus, in Libello, quem *Tarracona apud Philippum May anno 1578.* typis edidit sub titulo: *Emendationis errorum, quæ librorum aut typographorum incuria in Summa Theologica Sancti Thomæ hæctenus admissa reperiebantur*; primus videtur, & imprudens, in Præfatione scripsisse; *Aperitissimum esse, ex Speculo Morali Vincentii Bellovacensis mutasse S. Thomam ferme omnia, quæ in his duobus Codicibus (Prima 2. & Secunda 2.) de virtutibus, & vitiiis scripta reliquit.* In hæc sententiam ivit Petrus de Alva & Astorga suis in Opusculis, *Nodus indissolubilis, Sol veritatis, Judicium Salomonis*; mentemque suam his ferme verbis frequentius ape-

003042

„vati, vel in fugam converſi, de Terra ſancta promiſſionis: quam Dominus Jeſus ſua benedicta nativitate, converſatione, & morte ſacraſſima conſecraſvit, turpiſſime ſunt ejecti, quia flagiſoſam eorum vitam non poterat amplius ſuſtinere. Animadvertente nuperam ejectionem, quæ contigiſſe dicitur, de Terra ſancta promiſſionis. Illa nempe eſt, quando Aconem, ſeu Ptolemaidam civitatem Saraceni obſederunt, ceperuntque anno 1291. ut Hiſtoriæ produnt. Tunc enim Acone deleta, teſte Ptolomæo Luceni in Hiſtor. Eccleſ. Libro xxiv. Capite xxiiii. delentur omnes in circuitu regiones: & ſic de Regno Hieroſolymitano, nec de Terra promiſſionis, (Hæc nota verba, quibus utitur & Auctor ille Anonymus,) remanſit aliquid, quod non ſit à Saracenis occupatum. Chriſtianorum peccata nefaria inter excidii cauſas numerat laudatus Auctor: eademque pariter inculcat Sanutus Libro 3. P. 12. Capite 21. apud Raynaldum num. 8. cum carnalia, iniqui, cateraque peccata continue augetur in fraſtribus fœderis baptiſmalis, nec de malis vellem converti, nec per penitentiam ad viam redire juſſit. &c. Luculentiffimus locus hic eſt, quo evincitur, Speculum Morale non eſſe ſœctum Vincentii Bellovacenſis anno 1264. viſa functi: ejuſdemque Operis autorem poſt annum 1291. vitam egiſſe, & Summam Theologicam S. Thomæ expiſſe.

III. Temporiariam poſtteriorem notam exhibent alia verba, quæ habentur Libro III. Speculi Moralis Parte III. Diſtinctione I. De Superbia: „Ad idem etiam facit conſideratio infirmitatis alienæ: ſicut de Joſaphat, & Barlaam dicitur, quod cum Joſaphat videret ſecum leproſum, & decrepitem ſenem, & audiens, quod humana miſeria poterat ad hoc devenire, ingemuit intra ſe humiliter. Item dicitur, quod Odo Epicoſopus Pariſienſis cum comederet, deſpicabiliores pauperes, res faciebat ante ſe poni, alios hinc, & alios inde. Hoc idem faciebat Beatiſſimus Ludovicus. Ad idem etiam valent exempla. Siste Lector, expende illa verba, Hoc idem faciebat Beatiſſimus Ludovicus. Ludovicum IX. Francorum Regem intelligebat Scriptor, ipſumque ſine dubio mortali vita ſunctum, Sanctorumque catalogo inſcriptum: quod accidit 3. Idus Auguſti, anno Chriſti 1297. Pontificatus Bonifacii VIII. anno tertio. Itaque Speculi Moralis auctor prodiit ſe anno 1297. poſtteriorem, longeque juniorem Vincentio Bellovacenſi, & Thoma Aquinate.

Integra prædicta Diſtinctio prima de Superbia, aliaque plures, quæ in eodem Speculi Moralis libro tertio, & ſecundo, ac primo reperiuntur, tranſcriptæ ſunt, ſurreptæque omnes, eodem aliquando retento, aliquando nonnihil immutato ordine, aut verbotenus, aut aliquibus additis ſubtractiſque, ex Opere de ſeptem Dominis Spiritus Sancti, à Stephano de Borbone Ordinis Prædicatorum conſectio. Accuratiſſimam inſtituit Echardus collationem: eoque in loco quo de agimus, adnotat, Vincentiaſtrum ſolam illam de ſuo addidiſſe lineam, Hoc idem faciebat Beatiſſimus Ludovicus, loco exempli Sancti Martini, quod in germano Stephani de Borbone opere legitur. Mortem obiit hic auctor in Conventu Lugdunenſi, teſte Bernardo de Guidonis, anno 1262. Non ita ſcilicet ſibi cavet conſcarnator, quin falſariorum more notas appingeret chronicas, Scriptorum ætati, quos deprædabatur, repugnantes.

IV. Poſtremum denique argumentum, quo Speculum Morale evincitur conſectum ab conſcarnatore ſequioris ætatis, promitur ex libri III. parte decima, Diſtinctione decima Articulo 3. Inſignis locus eſt, ubi quaeritur: Utrum illi, qui conſeſſi ſunt alicui poteſtatem ſuperioris habenti, teneantur eodem anno conſeſſi ſuo Parochiali Sacerdoti? Inter alia, quæ ſequuntur accipe verba: „Præterea Papa in Privilegio conſeſſo Minoribus, & Prædicatoribus, ſuper conſeſſionibus audiendis, declarando videtur dicere, quod in illo Statu, Omnis utriuſque ſexus, intelligitur Presbyter Parochialis ille, qui in communi uſu ſic vocatur, in hoc quod dicit: quod conſeſſi Fratribus, teneantur ſemel in anno ſuis Presbyteris Parochialibus conſeſſi, prout ſtatuit Concilium generale. Cum enim dicendo, Presbyteris, excludat non Presbyteros, & per hoc quod dicit, ſuis, excludat non habentes iuriſdictionem ſuper eos: videtur, quod per hoc quod dicit, Parochialibus, excludit Epicoſos, alias illud verbum,

„Paro-

„Parochialibus, ibi poneretur pro nihilo. Ubicumque autem Papa aliud dicit per modum declarationis juris, ſi Bullatum eſt, ad omnes ſe extendit, etiamſi non ſit inferum inter alias Decretales: ergo cum Epicoſopus non ſit ſuper Statutum, conſeſſi ſibi vel alicui auctoritate ejus, tenentur eodem anno ſuo Curato inferiori ſemel conſeſſi. Non ſic autem dicendum eſt de conſentibus Papæ, vel habentibus ejus auctoritatem abſolute, quia Papa eſt ſuper Concilium generale.

Nihil hæſitans, memoratum Papam intelligit Martinum II. dictum IV. Datum ab illo, quod dicitur privilegium Fratribus Minoribus, & Prædicatoribus, non aliud eſt quam Bulla ejus, quæ incipit, Ad fruſtus uberes. Integram referunt Martene & Durand Aſcetae Congregationis S. Mauri Tomo I. Theſauri Anecdotorum col. 1172. & Joannes Launojus in Opuſculo, cui titulus: Explicata Eccleſie traditio circa Canonem, omnis utriuſque ſexus, Capite tertio. Quæ Papa & Privilegii verba citato loco referuntur, iſiſſima ſunt in Bulla: Volumus autem, quod hi qui Fratribus conſitebantur eſdem, ſuis Parochialibus Presbyteris conſeſſi ſaltem ſemel in anno, prout generale Concilium ſtatuit nihilominus teneantur: quæ apud antiquiores Pontifices fruſtra quaeras. Data Bulla legitur apud Urbem v. idus Januarii, Pontificatus noſtri anno primo. Launojus adnotat: Hic annus Martini primi inciſit in annum Chriſti 1281. ſtylo ſcilicet veteri, ut exponit Echardus: in curſu erat quippe annus 1282. ſtylo novo. In Cathedram Petri conſcendit Martinus anno 1281. die 28. Februarii: unde 4. idus Januarii, ſeu die 10. ejuſdem menſis anno 1282. adhuc primus annus Pontificatus labeatur. Jam ergo chronica nota fulget, quæ lucem meridiana clarius patefacit, Speculum Morale ſœctum eſſe ætate: longe poſtteriorem tum Vincentio Bellovacenſi, tum Thoma Aquinate: eamque controverſiam in auras abire, quæ vocat in quaſtionem, num ex Bellovacenſi Thomæ, an ille tranſcripſerit ex iſto: ſed plagium denique certo innoteſcere, quo Summam Theologicam Aquinatis Recentior quipiſam expiſſerit.

Vis augetur argumenti mirum in modum; præterea quod laudata Diſtinctione decima primus Articulus, ac tertius citatus, & quintus totidem verbis proſtant apud Richardum de Mediavilla Ordinis Minorum in Libri quarti Sententiarum Diſtinctione XVII. Articulo III. Quaſtione I. II. & III. Nempe Articulo I. citato quaeritur in Speculo Morali, utrum neceſſe ſit cuilibet conſeſſi proprio Sacerdoti: & reſponſio eſt, quod proprius Sacerdos quadrupliciter poteſt accipi, &c. Articulo II. utrum illi, qui conſeſſi ſunt alicui poteſtatem ſuperioris habenti, teneantur eodem anno conſeſſi ſuo Parochiali Sacerdoti: Dicendum, quod Epicoſopus habet ordinariam iuriſdictionem, &c. Articulo v. utrum conſeſſi Conſeſſori non Sacerdoti, quem Parochialis Sacerdos poſuit loco ſui, &c. Dicendum, quod tales teneantur illa eadem peccata, ſi illorum ſunt memores, iterum conſeſſi Sacerdoti, &c. Quæ omnia ſunt integræ partes illæ, quæ Articuli vel Quaſtionis corpora dici conſueverunt, apud Mediavillam extantes Quaſtione I. II. & III. Inſignis ille Ordinis Minorum Scriptor, circa annum 1300. obiſſe dicitur à Piſæo: hoc vero tempore ſuperſeſſe judicatur à Wvadingo, anno ſcilicet M. CCC. II. ubi num. 10. de Viro clariffimo mentionem ingerit. Neque prædictas tantum quaſtiones Mediavillæ ſurripuit Conſcarnator Speculi Moralis: quamplures etiam alias deprædatas indicat omnes doctiſſimus diligentiffimusque Echardus. Finem liti impoſitum, nemo jam non videt.

C. A. P. U. T. IV.

Alia quedam indicia & argumenta, quæ plagiarium exhibent, genuinum Sancti Thomæ opus expiſſantem. Quo vitam tempore egerit ille, cujuſve fuerit profeſſionis, quo ſenſu plagiarium dici debeat.

I. Ubium jam omne eliminatum eſt, certoque conſtat, Auctorem Speculi Moralis, cum Aquinate longe recentior ſit, Summam ejus Theologicam in iis expiſſe locis, ubi iſiſſimis concepti, ſcriptique verbis occurrunt Articuli

Opera

CAPUT II.

Genuinum Vincentii Bellovacensis opus vetustissimi optime notæ codices in tria Specula tributum præstant; rejecto Speculo Morali. Idem confirmant synchroni testes probatissimi. Quod etiam evincitur, inita ejusdem Speculi Moralis comparatione cum tribus genuinis, Naturali, Doctrinali, Historiali.

I. **I**TA conjecturis in obscura controversia indulgebant Viri doctissimi, ea per moti exultatione, quam doctrinae sublimitate, ingenii acumine, ac proprio quodam operum stylo, ac nitore, sibi Sanctus Thomas comparavit; cui vel levissima plagii suspicio non nisi per injuriam affingi queat. Auspicato demum, Diis que faventibus factum, ut Jacobus Echardus insignis Ordinis Prædicatorum alumnus, improbo labore Codicibus vetustis perquisitis ac lustratis, ipsoque Speculo Morali accuratissima indagine expenso, luce meridiana clarius deprehendit, Vincentium Bellovacensem de laudato Speculo Morali edendo numquam cogitasse: Opus immane suum in tria dumtaxat Specula, *Naturale, Doctrinale, Historiale* partitum esse; Moralis ejusdem Speculi confarcinatorem longe Bellovacensi, & Aquinate recentiorum dici debere. Luculentissimum hocce de argumento vulgavit Opusculum Parisiis typis anno 1708. sub titulo, *S. Thomæ Summa suo Auctori vindicata, sive de Vener. Fratris Vincentii Bellovacensis Scriptis Dissertatio*: quod etiam opus inferum legitur in Elégiis ipsius Bellovacensis, & S. Thomæ Tomo I. Scriptorum Ordinis Prædicatorum, quos post Jacobum Quetifum ipse Echardus recensuit, complevit, vulgavitque Parisiis anno 1716.

Dissertationum nostrarum ratio postulat, ut hanc celebrem relinquere intactam questionem non liceat. Nova non proferam ego argumenta, cum omnia prævenierit; pertractaveritque Doctissimus Auctor. Ipsam ejus luculentissimam Dissertationem in pauciora capita contraham, ut veritas facti, quæ tandem splendidissime illuxit, uno veluti conspectu innotescat.

Ajo primum, *Speculum Morale* falso hæcenus tributum Vincentio Bellovacensi sive in Manuscriptis Codicibus, sive in editis exemplis. Primum argumentum suppeditat vetustus optime notæ Codex *Speculi Doctrinalis*, quem Parisiensis Bibliotheca Sorbonæ possidet *ex legato Magistri Petri de Lemovicis Socii Domus* ejusdem Sorbonæ, ut in fine ejusdem Codicis adnotatum legitur. Quo vitam duxerit, ac flourerit tempore Petrus ille Lemovicensis, accuratissime perquirat laudatus Echardus. Temporarias accipe sequentes notas. Extrat in eadem Bibliotheca Sorbonica Collectio quædam Ms. *Sermonum*, quos Theologi Parisienses à *Festis SS. Simonis & Jude anni 1272. ad Festum S. Martini anni 1273.* habuerunt. Ad Sermonem 34. hæc appicta legitur adnotatio: *Sermo Fratris Agidii de Aurelianis ad Beguinus in Dominica III. adventus: & fuit sermo peroptimus, in quo fuit Magister Petrus Lemovicensis.* Alius ibidem servatur Codex, *Distinctiones bonas continens secundum ordinem Alphabeta à Magistro Petro de Lemovicis*: quæ nempe *Distinctiones* nihil aliud sunt, quam varii conceptus ab eodem Petro Lemovicensi ex aliorum Concionantium ore excepti, & ordine alphabetico dispositi. Verbo, *Ortus*, Christus nasci debuisset dicatur de Beata Virgine anno 1263. idest, ante annos mille ducentos, tres & sexaginta. Hæc satis cuique sunt, ut lucide certoque tempus innotescat, quo vitam agebat florabatque Petrus de Lemovicis; simulque constet antiquitas, ac optima nota Codicis Vincentiani Speculi Doctrinalis.

Prologus primo Voluminis loco, tum in Mss. exemplis, profertur in Capita plura tributus: quem in eisdem editis exemplis, aliisque pluribus manuscriptorum Codicibus interpolatum depravatamque fuisse, ubi Operis partitio exhibetur, ex laudato vetusto optime notæ Codice luculentissime evincitur. Partem hanc prologi à falsario vitiatam sub oculis ponere præstat.

Ex

Ex Codice Petri de Lemovicis.

Caput XVI., De Trifaria divisione totius operis.

... Quapropter ipsum opus univsum, quod Speculum majus vocabatur, in tres partes principales, tamquam in tria Volumina, vel opuscula perfecta, & à se invicem separata distincti. Quorum etiam unumquodque Speculi nomine divisim intitulavi. Prima itaque pars continet totam *Historiam naturalem*: & hæc vocatur *Speculum Creatoris*. Secunda totam seriem *Doctrinalem*, & hæc vocatur *Speculum Scientiarum*. Tertia vero totam *Historiam temporalem*, & hæc vocatur *Speculum Historiarum*. Prima siquidem persequitur naturam, & proprietatem omnium rerum: *secunda* materiam, & ordinem omnium artium: *tertia* vero seriem omnium temporum. Alia sequuntur, quæ trifariam tantum partitionem illustrant.

Ex aliis vulgatis exemplis.

Cap. XVI., De Quadrifaria divisione totius operis.

... Quapropter ipsum opus univsum in quatuor partes principales, tamquam in quatuor Volumina perfecta, & à se invicem separata distincti. Quarum una continet totam scilicet *Historiam naturalem*: alia vero totam *Doctrinalem*: tertia vero totam *eruditionem Moralem*: quarta totam *Historiam Temporalem*. Prima

Invecta depravationis partes alias notat Echardus, integri vulgati Prologi collatione facta cum Prologo, qui profertur in vetusto citato Codice Mss. optime notæ. Hinc duo colliguntur. 1. Vincentium Bellovacensem de *Speculo Morali*, quod à tribus aliis *Naturali, Doctrinali, Historiali* distinctum sit, elucubrando edendoque ne quidem cogitasse. 2. *Speculum* idem *Morale* falso hæcenus eidem Bellovacensi tributum fuisse.

Codicis huius, qui tan insigni splendoreque suppetat argumentum, si demum augent & confirmant duo alia *Speculi Doctrinalis*, ac *Prologi* præmissi exemplaria Manuscripta: in quibus trifariam tantum Speculi, quod Bellovacensis concepit confectique, occurrit partitio. Servatur alterum in ditissima Bibliotheca, olim Colbertina: alterum videre, ac lustrare licet in Bibliotheca Majoris Conventus Parisiensis Eremitarum S. Augustini. Inquiens vero, longe plures Mss. Codices reperiri, eisque typis edita exempla consonare omnia, quæ vulgatum Prologum cum partitione *quadrifaria* representant. Reponam ego, editionum fidem majorem non esse fide & auctoritate Codicum ita se habentium, ex quibus illa prodierunt: *Cod.*

S. Thom. Oper. Tom. III.

b

di-

siquidem persequitur naturam & proprietatem omnium rerum: *secunda* vero materiam, & ordinem omnium artium: *tertia* proprietates & actus omnium virtutum, & vitiorum: *quarta* seriem omnium temporum. Alia sequuntur, quæ partitionem quadrifariam magis declarant.

CAPUT XVII.

De materia uniuscujusque partis.

Igitur *prime partis* fundamentum est historia sacra, ab ipso principio usque ad ejectionem hominis lapsi de Paradiso: cui videlicet Historiæ interferuntur ea, quæ pertinent ad naturam cæli, & mundi, & in fine adiciuntur cuncta, quæ pertinent ad ruinam vel sequelam peccati. Porro fundamentum *secundæ partis* est reparatio lapsi. Fundamentum vero *tertiæ partis* est, primo quidem historia hominis usque ad imperium Neronis, inde vero... usque ad diem istum.

Legitur *prime partis* fundamentum est historia sacra, ab ipso principio creationis rerum usque ad requiem Sabbati: cui etiam interferuntur ea, quæ pertinent ad naturam cæli & mundi. Fundamentum *secundæ partis* est hominis lapsi reparatio, quantum ad intellectum. Et fundamentum *tertiæ partis*, quantum ad effectum est hominis reparatio. *Quartæ partis* fundamentum, primo quidem Sacra Scriptura à creatione hominis...

dicēsque hujusmodi longe nota, ac ætate inferiores esse Codice laudato Sorbonico, qui manum Sæculi tertidecimi ad finem vergentis præfert: suæque antiquitatis ac fidei certissimum signum habet in nomine *Petri de Lemovicis*, quem anno 1263. & 1272. florentem, adeoque synchronum Vincentio Bellovacensi vidimus. Codices alios duos Colvertinum, & Augustinianum, quemcumque ad annum referas, pro sententia nostra militare constat: idque saltem palam ex iis fieri nemo non videt, *quadrupartitam* Operis Vincentiani divisionem nondum eo tempore inventam, cognitamque, atque nondum *Speculum Morale* in lucem editum, quo Librarius eisdem manu exarabat.

II. Codicibus, ac *trifaria* laudati Speculi partitioni, fidem maximam addunt synchroni testes. Primus adest, qui Codicem Petri de Lemovicis his verbis propria manu scriptis adnotabat: „ Iste liber est pauperum Magistrorum de Sorbona: ex *legato Magistri Petri de Lemovicis*, quondam focii Domus hujus. . . In hoc Volumine ne continetur I. pars Speculi Majoris, videlicet novem libri primi ipsius. Quod quidem Speculum habet *tria* nomina secundum *tres* ejus partes. Quarum prima vocatur *Speculum Naturale*: secunda vero, *Speculum Doctrinale*: tertia vero pars, ejus vocatur *Speculum Historiale*. „ Animadvertite *tria nomina* Speculi Majoris, quod est integrum Vincentianum opus: itemque *tres* ejus partes, tresque titulos Speculi *Naturalis, Doctrinalis, Historialis*. Quartum ergo Speculum, quod *Morale* dicitur, non agnoscebat Anonymus hic adnotator.

Sequitur Henricus Gandavensis, quem vita Tornaci migrasse anno 1293. refert Joannes Molanus in *Nais*. Bibliotheca Sacra. Sic habet ille de Scriptoris Eccl. Capite XIII. „ Vincentius ejusdem Ordinis (Prædicatorum) dicitur scripsisse, quoddam Opus magni ingenii & laboris: quod prætitulavit *Triplex Speculum, Historiale, Allegoricum, & Morale*. „ Quo in testimonio digna sunt animadvertione quamplura. 1. Ex aliorum relato (*dicitur scripsisse*) Vincentii nostri Opus referri ab Henrico. 2. Famam Operis viguisse, quod prætitulatum esset *Triplex Speculum*, non quadruplex. 3. Partem *Historialem* optime laudari, non ita reliquas duas. 4. *Allegoricum* quod inscribitur Speculum, idem esse cum *Naturali*: ita dictum ob ea, quæ ipse Vincentius habet in utroque Prologo, genuino, & vulgato, Capite XVIII. inquit: „ *Hoc est igitur Speculum, quod licet Naturale sit totum, tamen per quasdam rerum similitudines, & integumenta figurarum ad edificationem morum referri valeat*. 5. Speculum denique, *Morale* ab Gandavensi appellatum, non aliud intelligi debere, nisi *Speculum Doctrinale*, propterea quod Scientiæ in eodem ab Auctore pertractatæ ad Ethicam universalem pertinent, *Monasticam, Economicam, Politicam*: ad jus utrumque, *Civile & Canonicum*, & ad omnia penetratum, quæ hominis totius, ejusque *morum* reformationem complectuntur. Hæc habe præ oculis, Lector: discretissimumque deprehendes Gandavensis testimonium pro *triplici* dumtaxat Speculo Vincentiano, *Naturali, Doctrinali, Historiali*. Qua de re adhuc infra agendum.

Tertius testis accedit Joannes Hautfuney, Auctor *Tabule* in Speculum Historiale. In Mss. Codicibus, quos plures vidit Jacobus Echardus, nuncupata legitur ea Tabula *S. tituli Sancte Priscæ Presbytero Cardinali*: qui alius non est, quam *Simon de Arethaco Gallus Sanctonenis*, Archiepiscopus Viennæ: *primus enim ille est* (verbis utor laudati Echardi) *ab obitu Bellovacensis, cujus nomen ab S. inchoetur, & tituli Sancte Priscæ Cardinalis fuerit; ad purpuram scilicet evehctus die 20. Decembris anno 1320. à Joanne XXII. teste Berdardo Guidonis presente & oculato: & revera in Codice Mss. ejusdem Tabule Monasterii nostri Pistaciensis legitur, Simoni* Tabulæ præfigitur Proœmium, in quo hæc habentur: „ F. Vincentius de Belvaco, cum Collegis suis Ordinis Prædicatorum. . . *tres Summas* egregias ac peritiles compilaverunt. . . *Prima* enim dicitur *Speculum Naturale*: in qua appropriate tractantur Speculabilia, per quæ exercitatur intellectus in cognitione veri. *Secunda, Speculum Morale*, in qua tractantur moralia, per quæ excitatur affectus in operatione boni. *Tertia: Speculum historiale*, in qua tractantur gesta & dicta Virorum illustrium,

„ trium, per quæ confortatur memoria, &c. „ Expende *tres* tantum Operis Vincentiani partes. Animadvertite rursum Operis ejusdem divisionem juxta numerum trium animæ facultatum, *intellectus, voluntatis, & memorie*. Hinc collige, Speculum tunc *Morale* appellatum non aliud esse, quam *Speculum Doctrinale*.

Codicem Mss. optimæ notæ, in quo eadem Joannis Hautfuney Tabula continetur, servat Bibliotheca Veneta SS. Joannis & Pauli, ubi descripta superius verba propriis oculis perlegi.

Quidni vero eo titulo *Speculi Moralis* insigniri poterit Speculum, quod Auctor *Doctrinale* appellavit? Ad morum quippe instructionem plures pertinent libri in eodem contenti. Libros aliquos, eorumque titulos accipe: „ Liber *quintus* incipit agere de practicis, sive *Moralibus Scientiis*: & agit de *Monastica*, tamquam quæ priorem locum inter has tenet, eo quia *vitam propriam* unumquemque componere, decet: habet autem 177. Capitula. . . Liber *sextus* adhuc agit de *Monastica scientia*, & est quasi complementum quinti libri. In illo namque *generaliter* agit de *moribus vel habitibus, bonis, & malis, idest de virtutibus, & vitiis*: in hoc autem, primo quidem describuntur *particulariter mores* hominum cujuscumque conditionis, ac sexus, & ætatis: postmodum autem in universali de *bona, & mala hominum vita*. . . habet Capitula 124. . . Liber *octavus* incipit agere de *Politica*, quæ pertinet ad regimen Civitatum. Agit itaque de Civitatibus, earumque Rectoribus: & etiam de *legibus* ac de jure multiplici, de personis publicis & privatis, de *rebus quoque sacris & non sacris*: & habet Capitula 152. . . Liber *nonus* agit de *actionibus*, sive de illa parte juris, quæ pertinet ad actiones. Continet ergo proœcium causarum ac litium, & ordinem judiciorum: habet autem Liber iste 130. Capitula. . . Liber *decimus* agit de *criminibus*, sive *judiciis*, criminum, quæ *committuntur in Deum*, secundum quod pertinent ad utrumque forum, *seculare videlicet, & Ecclesiasticum*: habet autem Capitula 160. . . Liber *undecimus* agit simili modo de *criminibus*, quæ committit homo in *proximum*, vel etiam *in seipsum*: habet autem liber iste 154. Capitula. „ Viden magis nam *Speculi Doctrinalis* partem, ad mores hominum, & ad Scientiam *Moralem* continentem: ut mirum non sit, Speculum idem appellari potuisse, appellatumque esse *Speculum Morale*.

III. Tot vero argumenta, quæ mores hominum illustrant, cum eodem in *Speculo Doctrinali* versaverit Bellovacensis, de bono scilicet & malo, de virtutibus & vitiis, de criminibus in Deum, proximum, & seipsum, deque rebus sacris & non sacris; notum sit compertumque, consilium Auctoris non fuisse, ut *Speculum Morale* ab aliis distinctum elucubraret. Hoc primum argumentum esto inter ea, quæ *infra* dicuntur, sive quæ ex ipso opere in se se spectato, comparatoque cum *Speculo Morali* depromi possunt.

Alia duo subministrant verba utriusque Prologi, quæ habentur Capite III. „ Denique quoniam, ut superius dictum est, *ex diversis Auctoribus* hoc opus contextum est, ut sciatur quid cujusque sit, *singulorum dictis eorum nomina* annotavit: ac ne facile transponerentur de locis propriis, *nequaquam in margine*. . . sed *inter lineas ipsas*, sicut fecit Gratianus in Compilatione Canonum, ea inserui. In terdum etiam ea, quæ ipse vel à Majoribus meis, scilicet modernis Auctoribus, didici, vel in quorundam scriptis notabilia reperi, nomine meo, idest Auctoris, intitulavi. . . Ut autem hujus operis partes singulæ lectori facilius elucescant, ipsum opus totum per libros, & libros per Capitula distinguere volui. „ Hæc postrema tene verba. Speculum *Morale* confer cum tribus aliis, *Naturali, Doctrinali, & Historiali*; quæ germanos Bellovacensis fetus agnoscit natio omnis. Hæc tria vero sunt *in libros* divisa, & libri tributim *in capita*. Non ita *Speculum Morale*, quod *in libros* dividitur, *in partes* libri distributi sunt, & singulæ partes *in Distinctiones*: & istæ in *Articulos*. Cur ordinem mutavisset Vincentius, nulla mutationis facta alicubi mentione, nec reddita causa?

Priora ejusdem loci verba recole, quæ Bellovacensis bonam fidem patefaciunt, S. Thom. Oper. Tom. III.

plenamque sinceritatem. Datam fidem liberat ille in triplici Speculo, *Naturali, Doctrinali, Historiali*; nihil quod suum non est, sibi arrogans: Scriptorumque nomina, à quibus accepit, non in marginibus notans, sed intra lineas inferens. V. g. hæc, & similia passim occurrunt. Libro I. Speculi Naturalis Capite I. *De diversis Mundi acceptionibus; ex libro qui dicitur imago mundi*: Capite II. *De duobus Mundi existentibus; Hermes, qui & Mercurius & Trimegistus, ad Asclepium*: Capite III. *Quod Mundus archetypus ipse sit Dei filius; Basilus in Hexameron libro primo*: Capite IV. *Quid sit Deus; Dionysius in libro de Divinis Nominibus*, & sic deinceps. Eadem fulget bona fides Bellovacensis in Speculo Doctrinali. Quæ pauca sequuntur, profere exempla: nempe libro, qui secundus in editis numeratur, Capite x. *De primis Philosophis, qui naturam scrutati sunt; Augustinus de Civitate Dei libro octavo*: Capite XII. *De diversis generibus Philosophorum; Isidorus in libris Etymolog. octavo libro*, Capite XIII. *De definitionibus Philosophia; Richardus*. Cætera conveniunt omnia. Notandumque diligenter est, Capita occurrere, quibus Auctoris nomen infra lineas non præfigitur: eademque intelligi accepta debere ex Auctore proxime antea citato. Ab hac non discedit methodo Bellovacensis in Speculo Historiali, ubi passim infra Capita lineas laudantur *Acta Sanctorum, & Chronica*, & Scriptores alii, sacri & profani, qui sacram, sæcularemque historiam scripsere. Integrum modo evolvi, lege, ac perlege *Speculum Morale*. Varius passim Distinctionum, & Articulorum stylus apparet: quæ varietas diversos absque dubio Scriptorum indicat, quin eorum nomina adnotentur. Superis grates: hi namque Scriptores, deformati, atque transcripti, sin omnes, innotescunt aliqui, quos infra dabimus. Id jam vero satis est, ut *Morale Speculum*, in quo Bellovacensis bona fides desideratur, nihilque ingenii ejus agnoscitur, non ab ipso, sed à falsario confarcinatore emissum innotescat.

Atque tria utique Specula, *Naturale, Doctrinale, Historiale*, coherant sibi invicem, sibi que mutuo perhibent testimonium. In Speculo Doctrinali, quod secundum juxta mentem consiliumque Auctoris locum tenet in Opere, epilogus præmittitur *Speculi Naturalis*: siquidem à Capite primo ad quintum usque, compendio colliguntur, quæ latiore calamo in Speculo Naturali pertractata sunt de lapsu hominis, ac hominis lapsi miseria: indeque fit gradus ad reparationem hominis per doctrinam, & studium Philosophiæ. Idem epilogus tum *Speculi Naturalis*, tum etiam *Doctrinalis* primo loco apparet in Speculo Historiali. A primo capite ad 47. inclusive compendio perstringuntur, quæ in *Naturali Speculo* latissime differunt Auctor *De Deo, de Angelis, de homine, deque hominis lapsu*: & à Capite octavo & quadragesimo usque ad 55. breviter agitur de reparatione hominis per penitentiam & virtutes, deque scientiis quæ data sunt homini lapsu in remedium, de practicis & mechanicis artibus, ac demum de sermocinalibus scientiis, & artibus Magicis: quæ omnia, & singula argumenta luculentiore sermone in Speculo Doctrinali illustrantur. Atqui compendium id genus desideratur in Speculo Morali: quæve in ipso late pertractantur, compendio nullo perstringuntur in postremo Speculo, quod est *Historiale*. Cum ergo prædicto Morali Speculo desit nexus ille, quo simul Specula sua colligavit Vincentius: cum illud etiam Speculum Morale duorum præcedentium, *Naturalis, & Doctrinalis*, mentionem ingerat nullam: ac postremum *Historiale* nullum perhibeat de Morali testimonium; evidens, compertumque signum est, neque de illo edendo cogitasse Bellovacensem.

Animadversione demum digna profero verba Prologi genuini Capite XVIII. „ Hunc autem libellum nostrum apologeticum (qui nempe est ipse Prologus) propter prædictas causas à principio Operis hunc usque protractum, quia pari ratione respondet cuilibet parti, totum in uniuscujusque Capite inferendum putavi. Interpolatis verbis eundem sensum effert vulgatus Prologus Capite XIX. „ Hunc autem Prologum propter causas prædictas à principio operis hucusque protractum, quia pari jure correspondet unicuique parti, totum in cujuslibet Capite inferendum judicavi, ut simul cum totius partis Capitulis adjunctis locum repleat unius libri. „

„ bri. „ Ad mentem Auctoris, tribus genuinis ejusdem Speculis, *Naturali, Doctrinali, Historiali*, præfixus habetur Prologus ille, seu libellus apologeticus, unius idemque: sed illum non habet ulla *Speculi Moralis* editio, nec ullus Codex manuscriptorum. Quid ita? Tanta scilicet falsarii confarcinatoris cautio non fuit, ut suppositum illud Speculum cum præmissa laudato Prologo prodire curaret juxta mentem, consiliumque Bellovacensis.

CAPUT III.

Auctores deformati in Speculo Morali sunt Aquinate, & Vincentio Bellovacensi recentiores: ac primo Petrus de Tarantasia, postea Innocentius Papa V. Item Anonymus Auctor de consideratione Novissimorum. Et Stephanus de Borbone interpolatus. Denique Richardus de Medisvilla.

I. Quam longe distat ergo *Speculum Morale* ab ingenio, & bona fide, & consilio Vincentii Bellovacensis, quem Speculi triplicis, *Naturalis, Doctrinalis, Historialis*, verum parentem nemo nescit! Penitiori examine ipsius Speculi Moralis viscera scrutanda sunt. Opus est ex aliorum incubrationibus surreptis, convasatiisque compaginatam, nominibus eorum, fide non bona, suppressis. Sunt illi vero inter alios, qui adhuc latent, *Petrus de Tarantasia*, postea Innocentius Papa V. *Stephanus de Borbone*, Anonymus Auctor de consideratione novissimorum, *Richardus de Medisvilla*: quos tam supina negligentia, & osecantia transcripsit confarcinator, ut notas temporarias aut reliquerit, aut invexerit, quæ certo demonstrant, longe post obitum Sancti Thomæ confarcinatum illud opus fuisse. Hinc evidens confurgit demonstratio, Articulos illos quamplurimos, qui in *Speculo Morali*, & in *Summa Divi Thomæ* totidem verbis reperiuntur, non ab Aquinate surreptos ex alio, sed ex Aquinate falsarium quemdam recentiorum transcripsisse.

Age vero: quod ajo, invictis argumentis demonstrandum est. Primum de prædato Scriptorum profero Petrum de Tarantasia. Vitam prodexit ille ad annum 1276. diemque 22. Junii, postquam Sedem Petri tenuit menses quinque, diesque duos. Commentarios elucubravit in *Quatuor Sententiarum libros*, quos nemo dubitat, compendium quoddam esse doctrinæ ab Aquinate tradite in suo in eisdem libris Comentario. Sed opus illud non scriptum, editumque à Petro ante annum 1267. evincit diligentissimus Echardus: quo nempe Vir clarissimus ad Sententias suis lectionibus explanandas, Parisiis pro forma, ut inquebat, Magisterii assignatus fuit. Atqui vero in *Speculo Morali* plus viginti Articuli ex eodem Tarentaliensis Comentario surrepti prostant, quos indicat singulos Echardus: unde post annum 1267. confarcinator ejusdem vitam agebat.

II. Tractatum quemdam *De consideratione Novissimorum* præstant Codices Manuscripti, ac typis edita exempla. Servant illos frequentius Bibliothecæ: editumque profert exemplum in Typographiæ incunabulis, absque nota loci, anni, typothetæ in 4. sub hoc titulo: *Sermones de quatuor Novissimis*. Tres primi Sermones verbis totidem sunt tres primæ Distinctiones libri primi *Speculi Moralis*: tresque priores partes Libri secundi ejusdem Speculi, de morte, de judicio, de inferno, compactæ, confectæque sunt ex dicti Tractatus parte secunda, tertia, & quarta: ac demum ejusdem Libri secundi pars quarta, vocibus & sententiis, eadem est cum parte quinta laudati Tractatus. Plagium jam certo & perspicue innotescit. Superest, ut quandam scripserit Tractator iste Anonymus, retegatur.

Temporis notam felicissime & auspiciato detexit Echardus in ejusdem Tractatus Sermone II. *De judicio extremo*, ubi hæc habentur: „ Nuper diebus istis etiam Christiani nostri propter eorum peccata nefaria, quæ magis tacenda censui, quam pendenda, iusto Dei judicio per manus infidelium nefandorum trucidati, capti-

aperit, non aliter Primam secundæ, & Secundam secundæ esse Doctoris Angelici, quam Commentarii in Epistolam ad Romanos Hieronymi sint, (verum interpretem Rufinum Aquilejensem nesciebat Alya,) qui eos fatetur ex Origene se transcripsisse: nec aliter, quam libri in Hexameron sunt Sancti Ambrosii, qui integros transfudit ex Basilio: eademque duas demum partes Theologica Summæ ex Vincentii Bellocensis Morali Speculo surreptas esse.

II. Tam apertum plagii crimen, imo vel ipsam suspicionem ejus, remove ab Aquinate nisi sunt Docti quique, prudentesque Viri. Militant pro Doctore Angelico tot alia Opera ejus, proprio Marte confecta: militantque Summæ Theologicae pars prima, & pars tertia, selectissima eruditione, solidissimis documentis, methodo perspicua, subtili ratiocinatione referta, vim maximam ingenii ejus præferentes ad opera parturienda aptissimam. Summam integram expende, partesque in dubium vocatas confer cum indubiis. Idem in Opere toto stylus apparet, ac individuum partium omnium inter se connexionem nemo non deprehendit: se Articuli omnes, ac singuli eodem ex fonte scaturisse palam demonstrant: fulget æque in hisce partibus, ac in aliis elucubrationibus eminentissima Thomæ sapientia: ordo, dictio, nitor, brevitatis, soliditas, notæque ceteræ unum indicant parentem.

Accedunt validissima argumenta, quæ sententiam fere præjudicatam evincunt contra Vincentium, aut alium Speculi Moralis auctorem. Constat quippe omni sermone dum imitatione, Thomam allegari aliquibus in locis à Vincentio, ejusque non paucos Articulos totidem verbis describi. Nempe in Speculo Naturali libro XXI. Cap. LXXIV. legimus: *Qualiter Angelus animam doceat, Thomas de Aquino*: quo loco surrepta sunt verba, & documenta, quæ ipse Aquinas habet in Quæstione XI. de Veritate Articulo III. Item in Capite LXXXII. hæc habentur: *Quid sit Prophetia, Thomas*: ex quo scilicet desloravit Vincentius, quæ disserit omnia de eodem Prophetiæ argumento, ad caput usque xcv. eaque licet cuique legere Quæstione XII. de Veritate Articulo I. IV. V. VI. VII. VIII. IX. XII. XIII. Denique Capite CI. *Qualiter raptus sit ad id, quod est supra naturam, Thomas de Aquino*, usque ad Caput CX. prolant quinq; Quæstionis XIII. de Veritate Articuli, verbosenus descripti: Suas porro de Veritate quæstiones ab Aquinate habitas Parisiis post annum 1257. quo scilicet Vincentius adhuc vitam agebat, florebatque, alia Dissertatione jam ostendimus.

Se denique non Auctorem Speculi, quod in Tres dumtaxat Partes tributum dicemus infra, sed collectorem, & confarinatorem candide ac vere fatetur Bellocensis: „ Mihi omnium Fratrum minimo, (inquiens in Prologi Capite I.) plurimum morum libros assidue revolventi; ac longo tempore studiose legenti, visum est tandem; accedente etiam Majorum meorum consilio, quosdam flores pro modulo ingenii mei electos ex omnibus fere, quos legere potui, sive nostrorum, idest Catholicorum Doctorum, sive gentilium, scilicet Philosophorum, & Poetarum, & ex utrisque Historicorum, in unum Corpus Voluminis quodam compendio & ordine summariæ redigere: “ Iterum Capite IV. pro sui animi candore sic habet: *Præsertim cum hoc ipsum opus utique meum simpliciter non sit, sed illorum potius, ex quorum dictis fere totum illud comexui, nam ex meo pauca, vel nulla apposui: ipsorum igitur est auctoritate, nostrum autem sola ordinatione.*

III. Hinc Vincentii, ac Thomæ consilium cum pateat in libris conscribendis, nemo non videat, sicuti plagium, illi potius, quam isti affingendum esse. At gravis illa ac difficilis militat oppositio, quomodo Vincentius, qui antiquior est Aquinate, Theologicam Summam extremis vitæ istius annis confectam expilare potuerit? Vita migrasse Bellocensem anno 1240. putabat Franciscus Garcias: ad annum 1256. obitum ejus producit Antonius Senensis, quem plures alii Bibliographi exceperunt. Erant omnes: manifestumque errorem evincunt Quæstiones de Veritate, à Thomæ post annum 1257. pertractatæ, in Speculo naturali insertæ.

Jacobi Echardi sententia est, non ante annum 1263. ad plures obiisse Vincentium, neque ultra annum 1264. vitam ejusdem prorogari posse: quo nempe tem-

pore Summam suam Theologicam non ediderat Aquinas, testimonium ferentè Prologo Lucensi in Hist. Eccl. Libro XXI. Capite XXX. per hæc verba: *Hujus (Clementis IV. Summi Pontificis) tempore (à die 5. Mensis Februarii anni 1265. quo ad Summum Sacerdotium evehctus est,) dictus Doctor scripsit Summam, quam in tres partes divisit. . . . Istius ergo Summæ tres partes quasi scripsit tempore istius Pontificis, vacationis sequentis, (à die 29. Novembris anni 1268. ad annum 1271. diemque 1. Septembris, quo Gregorius X. cum absens foret, electus fuit; vel ad annum insequentem 1272. diemque 27. Martii, quo thiam pontificiam ipse accepit.) Qua posita utriusque, Bellocensis, & Aquinatis, chronographia, nodus intricatissimus apparet, quem neque Alexandri gladius secare possit.*

Hinc aliam inveniunt aliam chronographiæ rationem, Bellocensis vitam producentes ad annum 1274. & ultra: quo tempore biennium & amplius elapsum erat post confectam ab Aquinate Summæ suæ Theologicae primam Secundam, & secundam Secundam. Hinc prædicto biennio, vel etiam latiore spatio temporis, quo Vincen-tius aut synchronus fuit Aquinati adhuc vitam agenti, aut illi superstes, potuisse ab illo partem Summæ istius transcribi, ac inferi Morali Speculo, prima est responsio Vedastinorum Ordinis S. Benedicti Monachorum in Duacensi operum Bellocensis editione anni 1624.

Ab emortuali ejusdem Bellocensis anno 1264. non recedunt alii plerique, accuratiore calculo chronographiæ rationes subducentes, Albertus Castellanus, Ildephonus Baptista, Alphonsus de Ribera, Joannes à S. Thoma, Jo. Paulus Nazarius, Vincentius Ferre, Seraphinus Piccinardus. Nodum ergo implicatissimum quomodo fecerit illi? Videre Bellocensis, inquit, ante annum 1264. potuerit vel integram Theologicam Thomæ Summam, vel Primam Secundam, & Secundam Secundam, in prima contextura delineatas, adhuc informes, & imperfectas, nondum manu ultima perpolitas, ac publici juris factas. Quidni enim quæstiones ad partem moralem spectantes longe ante parasset Aquinas, quam operi suo eximio manum ultimam imponeret? Quidni Bellocensis quæstiones eandem sibi communicatas desloraverit, convaseritque, ut Speculum Morale compingeret?

IV. Conjecturis hujusmodi minime sibi factum satis, fatetur Bellarminus de Scriptoribus Ecclesiasticis in Elogio S. Thomæ Observat. III. Hinc, in his angustiis, inquit, nihil mihi occurrit, nisi Speculum illud Morale fortasse non esse Vincentii Bellocensis, sed alicujus Auctoris posterioris, qui . . . secundam partem Sancti Thomæ, (scilicet 1. 2. & 2. 2.) in compendium redigere voluerit: id quod videtur posse confirmari ex eo, quod Speculum Morale gravius multo esse videtur, quam sint Speculum Doctrinale, & Historiale, quæ tria sine dubio sunt Vincentii Bellocensis. “ Paulo diversa Monachorum Vedastinorum conjectura est: Vincentium Bellocensem, qui Speculum quadruplex pollicitus fuerat, morte preventum non composuisse partem illam, quæ titulo Speculi Moralis inscribenda erat studiosum porro aliquem post obitum ejus, ad perfectionem Operis, cui Speculum Morale deerat, supplementum addidisse, ex illis quæstionibus ad mores pertinentibus confectum, quas in Prima Secundæ, & in Secunda Secundæ tradiderat Sanctus Thomas. In hanc fertur etiam conjecturam Natalis Alexander, qui tamen putat, Morale Speculum compositum fuisse, perfectumque à Bellocensis: verisimile esse, ut nescio quo fato exciderit illud: in ejusque supplementum substituta à juniore quopiam, ac supposita fuisse excerpta ex Prima & ex Secunda Secundæ Sancti Thomæ, titulo ejusdem tributo Speculi Moralis.

CA.

Opere in utroque. Pars ista farraginis, quo diligentius accuratiusque expenditur, ea plura ob oculos ponit evidentissima plagii signa. Hoc argumenti genus diligentissimo criterio versat Jacobus Echardus: illudque antea proposuerat, ac illustraverat Vincentius Ferre Tomo I. *De Virtutibus Theologicis, & vitiis oppositis*, in *Quæstione Prolegomena de vero auctore Secundæ partis Summæ Theologicæ*. Selectiora, quæ habent illi, profero.

Animadvertite, ex quæstionibus 114. quibus *Prima Secunda* constat, septem supra septuaginta reperiri in *Speculo Morali*, deesse viginti septem: pariterque ex quæstionibus 189. quas complectitur *Secunda Secunda*, centum legi & quadraginta quinque in eodem *Morali Speculo*, & abesse quatuor & triginta: eorumque quæstionum Articulos plusquam quadraginta integros ommitti. Ita vero inserti Articuli sunt, qui insunt, ut pars illa, quæ *Corpus* dicitur, frequentius transcribatur, adiciatur aliquando Argumentum prolosorium *sed contra*; modo etiam Responso *ad primum* occurrat, modo *ad secundum*, modo *ad tertium*, modo etiam *ad duo*, modo denique *ad omnia*; sed & ipsa interfecantur aliquando opposita Argumenta cum Responso. Hæc signa sunt plagiarum cuiusdam, qui Thomæ Articulos, aut integros, ut ex parte, prout ejus postulabat consilium, furripiebat.

In ea quam innumus, Articulorum multitudine, sex dumtaxat exceptis, multum sunt omnes. Corpus Articuli transcribitur, cæteris partibus aut omnino prætermisissis, aut earum aliquibus tantum appositis. Ita vero apponuntur v. g. responso-nes argumentorum, ut argumenta nulla appareant; & ipsa, quæ in Responso-ibus doctrina traditur, speciem nullam solutionis ad argumenta præbeat: infulsque eonjuncta sit corpori Articuli per voces illas; *nota, item, sciendum autem*, simileque. Fac vero, ipsa reddi argumenta, quæ suppressa fuerunt, habenturque in Summa Theologica; his etiam addi argumentum prolosorium *Sed contra*; tum conjungi doctrinam, quæ in Speculo Morali legitur, eamque pari loco corporis Articuli. Quid inde? Quæ nempe in eodem Speculo additamenta leguntur, vocibus illis, *item, nota, sciendum*, exclusis, totidem apparent Responso-nes ad superiora argumenta. An evidentius haberi signum potest, integros quosdam Articulos extasse, qui detruncati fuerint? Illos nempe, quos proprio Marte scripsit Aquinas, mutilavit postea plagiarus Confaricator.

Festivum, lepidumque quidpiam non prætereo, quod addidit in tertio Articulo quæstionis sexagesimæ primæ ex *Prima Secunda*. Quærit Doctor Anglicus, *utrum alia virtutes magis debeant dici principales, quam istæ*, (quatuor Cardinales?) Tria opponit argumenta: sequitur Argumentum, *Sed contra*: corpus (ut vocant) Articuli succedit, quod his verbis clausum legitur in eadem Summa Theologica: *Et sic etiam cessant objectiones, quia alia virtutes possunt habere aliquas alias principalitates: sed istæ dicuntur principales ratione materiae, ut supra* (in ipso Corpore) *dictum est*. Idem occurrit Articulus in Speculo Morali Libro I. Part. 3. Distinctione 6. Hoc est, argumentis prætermisissis, Corpus integrum legitur, ac insuper totidem verbis clausula superior. At nulla cum objectiones appareant, cur admonetur lector, *cessant objectiones*? Nimirum plagiarus plagii sui signa reliquit. Animadvertite, apud Thomam legi *Et sic etiam cessant objectiones*; quæ nempe in prima parte Articuli posite sunt. Vocem unam addit plagiarus, *Et sic etiam* (inquiens) *cessant alia objectiones*, quæ feliciter venite in mentem possunt.

Sex illos Articulos, quos integros adnotavimus proflare in Speculo Morali, recensere præstat, ex *Secunda Secunda* depromptos. Primus est ex quæstione 80. *de justitia annexis virtutibus*: qui habetur in Speculo Libro 1. Part. 3. Dist. 60. Item ex quæst. 138. *de Mollitie* articulus primus: quem Speculum præstat eademque Parte, Dist. 9. Art. 1. Tum etiam ex qu. 95. articulus 8. *de divinatione quæ sit per sortes*, in Speculo proflat Libro 2. Part. 3. Dist. 27. art. 7. Denique ex qu. 96. articulus 1. 11. & 12. *de Superstitionibus observantiarum*: qui referuntur in Speculo in eodem Libro 3. & Part. 3. Dist. 18. art. 2. 3. 4. Plagii signum præferunt sex illi Articuli, qui solidi & integri inter plusquam mille alios truncatos, mutilosque relictæ sunt. Aper-

issime nam que loquuntur, & alios omnes integros extitisse, eosdemque mutilos factos pro instituto confaricatoris: adeoque ex Summa D. Thomæ, ubi habentur integri, absque dubio surreptos.

In hisce Articulis detruncatis, qui Speculo Morali insunt, frequentius occurrunt superioris a licujus loci indices, ut supra dictum est, ut supra habitum est, ut ex supradictis apparet, ut ex prædictis patet. Similes indices passim in eisdem habentur Articulis, quos *Theologica Summa* complectitur, loca denotantes vel in superioribus *Secunda Secunda* quæstionibus, vel in *Prima Secunda*, vel in *Prima parte*, ubi de argumento, quod indicatur, data differitur opera. Non ita in Speculo, in quo Articuli, ad quos Lectorem remittunt indices illi, non supra, sed postea, vel etiam nullibi reperuntur. An ita sibi solet illudere verus Auctor, tamque frequenter sui immemor esse? Se prodit ipsum plagiarium, qui *Theologicam Summam* in Speculo præceptis transcribebat.

Dignissima denique Jacobi Echardi animadvertio est: tot S. Thomæ quæstiones, quæ prostant in Morali Speculo, non esse puras, sed quamplurimis alienis admixtas: sunt enim primo Quæstiones alternatim aliquando posite: hoc est ex Aquinate una, altera ex alio: vel ex uno plures, pluresque ex altero: prætitque in aliquibus Thomæ, subsequitur in aliis. In ipsis Articulis eadem conspiciuntur alienorum commixtio: cum ita variegati compareant nonnulli, ut sex lineæ sint unius, sex lineæ pluresque sint alterius. Hoc solum videas, (inquit Echardus) *permitto postea judicium, quem plagiarium existimes. An ita censeas, Thomam aurum suum hac & illac sparsum minutatim intra hos arena cumulos collegisse, quaque deerat solum suppluisse? Hac duo plane sunt certissima: hinc eum, qui quis ille sit, qui Articulos Summæ & Speculo communes excogitavit primus, & scripto commendavit, hominem fuisse ingenii excelso, & judicii acerrimi: contra, qui Articulos illos tam sapienter excogitatos alienis tot, ac tantis commiscuit, revera nibili censendum. Illum quis omni summta hæsitacione non dixerit continuo S. Thomam? Ac istum Speculi Moralis, quisquis ille fuerit, non dixerit Auctorem? Illumque verum Quæstionum illarum, eorumque Articulorum parentem, ac istum plagiarium & alieni fœtus deprædatorem?*

II. Quæstionum superflua sunt, quæ paucis dirimantur, ut colophore demum Opusculo nostro imponatur. Inquiritur primo, quo verisimilius tempore floruerit confaricator Speculi Moralis, illudque publici juris fecerit? Jam egimus Capite II. num. 11. de quadam in *Speculum Historiale* Tabella, quam post annum 1320. confecit Joannes Hautfuney. Memorantur in ea tres dumtaxat Vincentii Bellovacensis Summa: quæ item recensentur sub titulo triplis Speculi, *Naturalis, & Moralis* seu *Doctrinalis, & Historialis*. Ergo jam constat, ætate illa ignotam fuisse *quadrifariam* Operis Vincentiani partitionem: ignotum etiam *Speculi Moralis* à *Doctrinali* discrimen, atque nondum interpolatum depravatamque Auctoris prologum. Antiquior adduci Scriptor nullus potest, qui ante illum annum exarati fuerint. Codices MSS. *Speculi Moralis* comparuere, qui ante illum annum exarati fuerint. Utus allegari Stephanus de Salanhaco potest, in cuius Tractatu de *Quatuor*, in quibus *Deus Prædicatorum Ordinem insignivit*, Vincentii opus memoratur, quatuor *Speculi distinctum*. Mortem obiit Vir illustis anno 1290. At negotium inde faceret nullum, cum prædictus Tractatus modo purus non extet, quem Salanhacus elucubravit. Additamentis ubique insertis, adjectisque capitibus integris, & longioribus interpolatum fuisse à Bernardo de Guidonis, qui vita mortali migravit anno 1331. evincit Echardus.

Conditionem, professionemque Plagiarum, quem Thoma & Bellovacensi recentiore vidimus, altera perquirat quæstio. Laudato Echardo duo sunt hac in re rene certissima. 1. Hominem fuisse votis religiosus adstrictum. 2. ad Ordinem Prædicatorum non pertinere. Peculiarem Ordinem definire non audeat: tot vero conjecturas accumulatur, quas Petro de Alya animadvertere si licuisset, nihil hæsitans *Morale Speculum* sui Ordinis alumno vindicasset.

III. Notari ergo ne plagiarium nomine jure queat, quisquis ille fuerit? Nomen S. Thom. Oper. Tom. III. nos

nos frequentius adhibuimus: quo vero sensu, & intellectu declarandum. Quæstionem movit Theophilus Raynaudus Erotemate x. de malis ac bonis libris Partitione 1. §. VI. eamque scite ac prudensissime dirimit Echardus. *Plagii* crimen admittere olim: qui Civem Romanum ingenium, libertinum, seivumque alienum celabant, vendiderant, vixerant, comparaverant: contra quos lex Fabia rogata est. Ad librorum furtum, alienique Operis acceptionem vox ea extenditur. Surreptas Quæstiones Thomæ, surreptosque Articulos ejus, & hæc omnia celata sub nomine Vincentii Bellocacensis, res est apertissima. Dolose & invidio id factum consilio, sibi nemo iudicium arroget: ut scilicet Aquinas gloria sibi debita fraudaretur, vel etiam ipse traduceretur tamquam plagiarium, qui suos fecerit Scriptoris antiquioris labores.

Non longe fortasse à vero abeat ille, qui existimet, ea mente farraginem illam *Speculi Moralis* aliorum Tractatibus, Quæstionibus, Articulis compactam fuisse, ut in librorum penuria subsidium præsto foret Concionatoribus præsertim, ac iis qui proximorum confessionibus excipiendis additi sunt. An vero absolvi omni plagio debeat farraginis confarcinator? Pro crimine amolendo ea verba faciunt, quæ in Prologo interpolato, vulgatoque habentur Capite XIX. *In tertia vero* (Parte, seu Speculo Morali) *virtutes ac vitia describendo, non potui, ut supra dixi, omnium Librorum Moralium, etiam quos in promptu habebam, omnes flores in unum colligere sed de multis pauca pro modulo meo eligere.* Candor animi videtur illucescere, quo fateretur confarcinator: *aliorum flores* in eodem Morali Speculo collectos in unum proponi. Minui notam plagii constat. Verum adhuc vituperatione dignum est: tum depravatos Scriptores, proprio appellatos nomine, non legi: tum suppositum opus Vincentio Bellocacensi fuisse, qui Thoma Aquinate aliquot annos antiquior est. Hinc enim debita gloria illi frustratur, Auctores, qui nondum innotescunt, transcripserunt sunt in Speculo: ac anfa præterea data ut in dubium vocaretur, utrum S. Thomas proprio Marte *Primam Secundæ, & Secundam Secundæ* elucubraverit: an potius utramque expilaverit, majorem partem, ex Bellocacensis?

Ut ipsum denique plagium, imminutum etiam, purgatumque quodammodo, longe ablit ab Aquinate: quod immo eo magis grave in ipso appareret, si Quæstiones Articulosque ex Vincentio Bellocacensi deslorasset, quem neque proprio unquam nomine appellavit, neque ulla indicavit generali nota: quod à Confarcinatore factum adnotavimus. Facimus istud admitti qua ratione ab Aquinate potuerit, qui cum acerrimo præditus esset ingenio ad Opera proprio Marte cudenda aptissimo, & sanctitatis eximia prærogativa excelleret, ab alienis foetibus ullo sibi modo vindicandis alienissimus esse debuit?

QUÆSTIONUM, ET ARTICULORUM, quæ in hoc volumine continentur.

SECUNDÆ SECUNDÆ PARTIS

SUMMÆ THEOLOGICÆ

QUÆSTIO PRIMA.

De virtutibus, & vitiis in speciali: & primo de virtutibus theologis: & primo de fide quantum ad ejus objectum.

1. **U**trum objectum fidei sit veritas prima.
2. utrum objectum fidei sit aliquid complexum, vel incomplexum, idest res, aut enuntiabile.
3. utrum fidei possit subesse falsum.
4. utrum objectum fidei possit esse aliquid visum.
5. utrum possit esse aliquid scitum.
6. utrum credibilia debeant distingui per certos articulos.
7. utrum iidem articuli subsint fidei secundum omne tempus.
8. de numero articulorum.
9. de modo tradendi articulos in Symbolo.
10. ad quem pertineat constituere Symbolum fidei.

QUÆSTIO II.

De fide quantum ad actum ejus interiorum, qui est credere.

1. quid sit credere, quod est actus interior fidei.
  2. quot modis dicatur.
  3. utrum credere aliquid supra rationem naturalem sit necessarium ad salutem.
  4. utrum credere ea ad quæ ratio naturalis pervenire potest, sit necessarium.
  5. utrum sit necessarium ad salutem credere aliqua explicite.
- S. Thom. Oper. Tom. III.*

6. utrum ad credendum explicite omnes teneantur equaliter.
7. utrum habeat fidem explicitam de Christo semper sit necessarium ad salutem.
8. utrum credere Trinitatem explicite sit de necessitate salutis.
9. utrum actus fidei sit meritorius.
10. utrum ratio humana diminuat meritum fidei.

QUÆSTIO III.

De fide quantum ad actum ejus exteriorum, qui est confiteri.

1. utrum confessio sit actus fidei.
2. utrum confessio sit necessaria ad salutem.

QUÆSTIO IV.

De fide quantum ad ipsam habitum fidei, & quantum ad ipsam fidem.

1. Quid sit fides.
2. in qua vi animæ sit sicut in subjecto.
3. utrum forma ejus sit caritas.
4. utrum eadem numero sit fides formata, & informis.
5. utrum fides sit virtus.
6. utrum sit una virtus.
7. de ordine ejus ad alias virtutes.
8. de comparatione certitudinis ejus ad certitudinem virtutum intellectualium.

QUÆSTIO V.

De habitu fidei quantum ad habentes ipsam.

1. utrum Angelus, aut homo in sua prima conditione habuerit fidem.
2. utrum dæmones habeant fidem.